

Kai nematai akimis, pradedi matyti širdimi

Indrė Gaskaitė-Stankevičienė prisistato šitaip: „Esu pasakų rašytoja iš Kauno, taip pat – mama, auginu penkerių metų Matą Dovydą. Keliauju per mokyklas ir darželius pažindindama vaikučius su neregio pasauliu – Brailio raštu, baltąja lazdele, spalvų detektoriumi ir visais kitais dalykais bei, aišku, savo kūryba.“

Jūs esate išleidusi net tris pasakų, skirtų vaikams, kompaktines plokšteles. Papasakokite – kaip tapote pasakų rašytoja?

Nuo pat mažų dienų, supdamasi sąpuoklėmis, kurdavau eilėraštukus, istorijas – būtas ir nebūtas, taip pat vaidinau spektakliuose (ir pati esu pasitačiusi ne vieną spektaklį su vaikais!), dalyvavau įvairiose veiklose. Mano kūryba augo, tobulėjo...

Iš pradžių mokiausi neregų mokykloje, vėliau perėjau į reginčiųjų. Mano pažįstamųjų gretos ėmė greitai ir produktyviai plėstis. Susipažinau ir su vienu dabar labai brangiu bičiuliu. Jis tapo mano kūrybinio įkvėpimo bendražygis, sudainovas ir padėjo įrašyti pasakas. Paskutinis, trečiasis, pasakų rinkinys buvo finansuotas Lietuvos kultūros tarybos – labai džiugu, kad mane pastebėjo ir skyrė stipendiją.

Visą gyvenimą – vaikystę, paauglystę

– praleidau absoliučioje tamsoje, tačiau kadangi turiu dvi seses, mamą, tėtį, jie nuo pat mažų dienų stengėsi mane kuo labiau integruoti į pasaulį. Esu pasaulyje, nors turėčiau turėti – ir turiu – negalią, ir žmonės kartais pagalvoja: „O kam tau pasaulis? Gi galėtum sėdėti kur nors dirbtuvėlėse ir lipdyti molį ar vyti vyteles?“ Tačiau tai stereotipas, o tiesa kitokia: negalia kartais gali virsti galia – nematydama akimis galiu matyti kitaip, širdimi.

Pažindinti vaikus su neregio pasauliu – labai prasminga veikla. Gal galite papasakoti, kaip vyksta edukacinės programos „Pažintis su neregio pasauliu“ užsiėmimai ir apie ką kalbate su vaikais?

Kai aš ateinu į grupę ar klasę, dažnai auklėtojos – arba mokytojos – bando daryti tvarką, nuraminti vaikus. Aš tada gražiai atsisuku ir pasakau: gal galite atsisėsti? Tvarką dabar darysiu aš! Mokytojos į tokį mano pasakymą reaguoja labai įvairiai – žmonės

nesitikti, kad mergina, kuri nemato, gali daryti tvarką ir valdyti vaikus.

Mano pamoka prasideda labai paprastai – aš vaikams sakau: „Labas rytas!“ Jeigu niekas neatsako, pakartoju. Jeigu vaikai vis dar šurmuliuoja, pradedu lėtai skaičiuoti iki trijų – vienas... du... ir su trimis klasėje jau būna absoliuti tylą.

Pamoką mažiesiems pradedu nuo paaiškinimo, kad mano akytės nemato ir aš niekada nemačiau saulytės. Vaikai nusistebi: juk turiu aš akytes, tai kaip nematau? Tada pradėdame aiškintis, o kaipgi skaito neregiai? Vaikų logika paprasta – jiems reikia užsidėti akinius! Dar kartą paaiškinu, kad mano akyse – tamsa, jos nieko nieko nemato, ir paklausiu vaikų, ar jie norėtų pamatyti stebuklingą knygą?

Išsitraukusi rodau – ar mato joje raideles, paveikslėlius? Vaikai, žinoma, to nemato. Klausiu: o ką matote? Toliau sėdintieji atsako, kad nieko, arčiau – mato taškelius. Aš ir sakau: „Tai stebuklingi taškeliai! Ir dabar aš jums iš šių stebuklingų taškelių pilnos knygos paskaitysiu pasaką!“. Labai geras efektas – būna mirtina tylą, kai mano ranka bėga Brailio tekstu ir aš skaitau.

Vėliau leidžiu jiems patiems pačiu-pinėti knygą, duodu išbandyti Brailio rašto mašinėlę... Reakcijos būna įvairios. Kartais vaikai labai nedrąsiai jaučiasi, o kitais kartais – vienas per kitą ima, liečia, braukia pirštukais...

Tada ateina eilė baltai lazdelei, spalvų detektoriumi ir kitoms įdomybėms. Aiškinamės, kokia lazdelės paskirtis ir kaip reiktų padėti neregui. Jau trimetukai suvokia, jog reikia duoti ranką, padėti pereiti per gatvę.

Ar skiriasi pokalbiai su mažiau ir su didesniais?

Man labai patinka dirbti su darželinukais, nes jie itin žingeidūs, o po susitikimo apkabina, pasako, kad aš kaip iš pasakos, nes turiu ilgus, gražius plaukus.

Dirbant su pradinukais viskas jau truputį kitaip – jie turi daugiau klausimų, abejoja, ar aš tikai nematau... Drauge su vyresniais žaidžiame pojučių žaidimus – pvz., pagal skonį ar kvapą atspėti saldainį. Su paaugliais, gimnazistais ne tik pojučių žaidimus

žaidžiame, bet ir diskutuojame. Tar-kime, ar apsimoka vyrui vesti neregę moterį, kuri niekada negalės padaryti tam tikrų dalykų, pvz., vairuoti automobilio.

Vienas pagrindinių dalykų, ką išmokau dirbdama mokykloje, – su vaikais per pertauką negalima *leliakinti*, nes tada pamokos pradžioje jie jaučiasi drąsesni, mažiau klausos, reikia daugiau energijos norint juos suvaldyti.

Be to, labai gerai pagal garsą suprantu, ką vaikai veikia. Pvz., vaikui išsitraukus liniuotę ir barkštelėjus į stalą ne klausiu, kas įvyko, o labai specifiškai paprašau pasidėti liniuotę. Arba jeigu prasega pieštukinę – kad pasidėtų ją į šoną. Ir dar sakau atsisukusi į tą pusę, iš kurios garsas atsklido. Ypač mažesniems vaikams tai efektinga – nematau, bet suprantu, kas vyksta.

Atėjusi į klasę labai jaučiu ir tai, kokia mokytoja joje dirba. Būna įdomu, kai mokytoja sako: būkite mandagūs, kelkite ranką. O aš: nekelkite rankos – nematau!

Gal galite papasakoti, kaip visuomenė reaguoja į mamą, kuri nemato?

Itin dažnai mūsų visuomenėje pasigendu supratimo, tolerancijos ir noro padėti. Konkretus pavyzdys – nuvažiuoju su jau paaugusiu, penkerių metų, vaiku į ligoninę. Mus palydi į tualetą, nes reikia šlapimo tyrimą padaryti, ir sesutė tiesiog lieka stovėti kartu su mumis. Aš klausiu, ar ji neduos mums privatumo, neleis patiems susitvarkyti, ir išgirstu: „O jeigu išmesite indelį?“ Bet aš per penkerius metus nė karto neišmečiau! Taigi, užuot padėjusi, laukia, kad galėtų pasakyti: „Aha! Šita mama nemoka rūpintis vaiku!“ Ji tiesiog galėjo paklausti, ar mums nereikia pagalbos, pasiteirauti, kaip gali padėti, o ne laukti, kol išmesiu.

Kita situacija. Įsivaizduokite vaikų žaidimų aikštelę. Mamos sėdi ir mato savo vaiką, o tu – nematai, nesi tikra, kur jis ir ką daro. Visą laiką stresas, įtampa. Tuo metu norisi tolerantiškumo, supratimo. Bet atrodo, kad jos nenori padėti, tiesiog stebi, kaip elgsiesi vienoje ar kitoje situacijoje.

ir stengiasi vaiką kuo greičiau nuvesti. Tada aš pati sustoju, pasikviečiu prieiti vaiką ir papasakoju, kas tai ir kam man lazdelė reikalinga.

Tėvai galbūt bando neįžeisti neregio ir vengia prie jo pasakoti apie lazdelę...

Bet tuomet vaikas ir užaugs nežinodamas, nesuprasdamas, kam to reikia. Svarbu nuo pat mažų dienų skiepyti toleranciją, vertybes, pagarbą kitam, o tai įmanoma padaryti tik paaiškinant, kodėl kai kurie žmonės yra tokie, kokie yra – nemato, nevaikšto, nekalba, – o ne stengiantis vaikus nuo jų paslėpti. Kitokių žmonių nėra – yra tik žmonės, kuriems kartais reikia trupučio pagalbos.

Sūnus žino, kad mudviem stovint stotelėje turi man pasakyti troleibuso numerį. Jam tai įprasta, nes mama ne vakar apako – mama nuo pat kūdikystės nemato. Jis nenueis su mama į kiną, bet turi tėtį, kuris mato. Užtai žino, kad su mama gali į boulingą nueiti, – beje, praėjusią savaitę žaisdama boulingą *straiką* pataikiau!

Jei norite įsigyti Indrės pasakų arba susitarti dėl edukacinio užsiėmimo, susisiekti su ja galite indrepasaka@gmail.com.

JURGITA RAUDONYTĖ

◀ Beje, prieš kurį laiką sėdėjome Kau-no rotušės aikštėje ant suoliuko su vyru ir sutiktais draugais, dar jaunimėlio buvo šalia, pūtė labai stiprus vėjas... Mes sėdime, kalbamės, ir mano vaikas staiga trinkelėjo. Aš iš karto reagavau, klausiau, kas atsitiko, nes bijojau, kad nukrito. Mano draugai nesuprato, kaip galima tokiam triukšme išgirsti savo vaiką... Sakė: gal tai motiniškas instinktas? Ne, aš turiu girdėti, nes ausys – mano akys.

Beje, įsitikinimas, kad jeigu nemato, tai gerai girdi, tėra tik stereotipas. Žmonės girdi tada, kada klauso, kai lavina klausą. Panašiai galima pasakyti apie nebylius: jie negimsta mokėdami gestų kalbą, jie jos mokosi ir įgunda ją naudoti.

Sakykite, o kaip sekasi bendrauti su sūnumi?

Labai įvairiai. Sunkiausia būna, kai įsidūkusį reikia iš darželio parvesti... Mudu labai daug pasakų skaitome, daug šnekamės, aiškinamės įvairiausius dalykus – ką daryti galima, ko nereikėtų, kodėl dalykai yra tokie, kokie yra, ir pan.

Tarkime, man reikėjo penkerių metų vaikui paaiškinti, kodėl mūsų draugų vaikas, kuris yra autistas, kartais klykauja. Taigi aš atsakiau, kad šis vaikas gyvena savo pasaulyje, tokiaime, kuriame jam gera būti. Natūraliai mano vaikui kilo klausimas, o kodėl jis negali rėkti. Taigi toliau aiškinu, kad jis gyvena mūsų pasaulyje, o ne savo

paties. Išsiaiškiname, kad būna visko: mamos akytės nemato, vienu mūsų draugų sūnus nevaikšto, o šis vaikas – gyvena savo pasaulyje.

Svarbu plėsti vaiko akiratį – tiek aiškinant apie įvairias negalias, tiek apie kitus dalykus. Dažnai tėvai stengiasi nuo nemalonių paaiškinimų ar nepatogių situacijų atsiriboti, išvengti pokalbių. Pavyzdžiui, einu ir girdžiu – vaikas klausia mamos, kas tai per pagalys, kurį aš rankose nešuoši, o ji, užuot paaiškinusi, kad tai baltoji lazdelė, tiesiog atsako, kad čia nieko nėra,

